

KOMUNITNÝ PLÁN SOCIÁLNYCH SLUŽIEB

OBCE PAČA

OBSAH

ÚVOD.....	3
1 Sociálne služby a komunitné plánovanie – teoretické východiská	4
1.1 Sociálne služby.....	4
1.2 Komunita a komunitné plánovanie.....	6
1.3 Účastníci komunitného plánovania.....	7
1.4 Komunitný plán sociálnych služieb, jeho legislatívne východiská.....	7
2 Komunitné plánovanie sociálnych služieb obce Pača.....	8
2.1 Komunitné plánovanie sociálnych služieb.....	8
2.2 Cieľové skupiny a ich charakteristika.....	9
3 Organizácia procesu komunitného plánovania.....	15
3.1 Riadiaca skupina komunitného plánovania.....	15
3.2 Pracovné skupiny.....	15
4 Demografické údaje.....	16
4.1 Základná charakteristika obce Pača	16
4.2 Popis lokality.....	16
4.3 Obyvatelia.....	17
4.4.Veková štruktúra.....	17
4.5 Demografia.....	18
5 Výhľadová časť.....	20
5.1 Výzia a strategické ciele.....	20
ZÁVER.....	23

Úvod

Dnešná spoločnosť prechádza neustálymi zmenami a vývojovým procesom, ktorý sa zameriava na skvalitnenie života obyvateľov, zapájaním ich samotných do diania a participácií vo veciach verejných. Tak je to i pri komunitnom plánovaní sociálnych služieb v obciach a v mestách.

Ľudia ako jednotlivci tvoria so svojimi rodinami, priateľmi a spoluobčanmi komunitu. Komunita je miestom, kde ľudia žijú, pracujú, chodia do školy, kde ich spája množstvo spoločných aktivít, záujmov a medziľudských vzťahov. Hlavným účelom sociálnych služieb je pomôcť ľuďom udržať si alebo znovu získať svoje miesto v spoločnosti, v komunite, kde žijú. Sociálne služby sa týkajú každého a aj to je jeden z dôvodov, prečo je na verejných službách vrátane služieb sociálnych stále čo zlepšovať.

Výrazným problémom, ktorému čelíme v rámci celej republiky, ale veľmi markantne a dlhodobo na lokálnej úrovni našej komunity - v obci Pača, je nezamestnanosť, záškoláctvo, závislosti, chudoba, kriminalita, degradácia morálnych hodnôt, neprimerané trávenie voľného času. Tieto činitele majú vážny dopad naprieč generáciami a prinášajú širokú škálu problémov v samotných manželstvách, rodinách, v životoch detí a mládeže. To vytvára priestor pre poruchy správania mládeže a vyčlenenie rôznych skupín z komunity. Tieto skupiny sú identifikované ako dlhodobo ohrozené skupiny.

Cieľom komunitného plánovania je najmä posilňovanie sociálnej súdržnosti všetkých obyvateľov obce a predchádzanie sociálnemu vylúčeniu a sociálnej izolácii jednotlivcov a skupín. Komunitný plán obce sa vypracúva v súlade s národnými prioritami rozvoja sociálnych služieb s ohľadom na miestne špecifiká a potreby.

Komunitné plánovanie je formou spoločného hľadania riešení na zosúladenie potrieb a požiadaviek občanov s možnosťami obce, pričom sa zohľadňujú miestne špecifiká. Do procesu komunitného plánovania sociálnych služieb sú zapájaní všetci, ktorých sa to týka – obec, občania, organizácie poskytujúce sociálne služby. Tento princíp umožňuje v plánovaní sociálnych služieb dať priestor na vyjadrenie všetkým, ktorí môžu tieto služby potrebovať, či už aktuálne alebo v blízkej budúcnosti.

Komunitný plán sociálnych služieb obce Pača sa zaoberá riešením problémov sociálne ohrozených skupín obyvateľstva – seniori, občania so zdravotným postihnutím, mladé rodiny s deťmi a sociálne vylúčenou skupinou obyvateľstva – Rómami.

1 Sociálne služby a komunitné plánovanie - teoretické východiská

1.1 Sociálne služby

Sociálne služby predstavujú rôzne činnosti, ktoré sú určené na pomoc ľuďom, ktorí sa ocitli v nepriaznivej sociálnej situácii, nevedia si sami zabezpečiť základné životné potreby alebo potrebujú pomoc z iných vážnych dôvodov.

Ich hlavným cieľom je pomôcť občanom v tom, aby mohli viesť samostatný život a zachovali si určitý štandard životného štýlu. Okrem toho sa snažia znížiť sociálne problémy v spoločnosti, ktoré vznikajú v dôsledku nerovnosti, čo sa týka príjmov alebo postavenia.

V najväčšej miere tieto služby využívajú seniori, následne rodiny s deťmi, osoby s telesným postihnutím a tiež osoby, ktoré sa z nejakého dôvodu ocitli na „okraji“ spoločnosti. Vývoj poskytovania sociálnych služieb sa v každej krajine mení podľa:

- demografického vývoja krajiny,
- sociálno – ekonomického vývoja krajiny,
- najnovších trendov v sociálnej oblasti.

Všetky tieto zmeny majú vplyv na spôsob poskytovania a financovania sociálnych služieb a aplikujú sa do praxe postupnými reformami. Podobným spôsobom sa vyvíjali sociálne služby aj v Slovenskej republike. Nové princípy poskytovania sociálnych služieb, ktoré sú bežne uplatňované v sociálnych systémoch vyspelých európskych krajín, boli zavádzané postupne od začiatku 90 rokov.

Sociálna služba je odborná činnosť, obslužná činnosť alebo ďalšia činnosť (či súbor týchto činností), ktorá je zameraná na:

- prevenciu vzniku nepriaznivej sociálnej situácie, na jej riešenie alebo zmiernenie v živote občana, rodiny či komunity,
- zachovanie, obnovu alebo rozvoj schopnosti fyzickej osoby viesť samostatný život a na podporu jej začlenenia do spoločnosti,
- zabezpečenie nevyhnutných podmienok na uspokojovanie základných životných potrieb občanov,
- riešenie krízovej sociálnej situácie občana a jeho rodiny,
- prevenciu sociálneho vylúčenia občana a rodiny.

Druh sociálnej služby:

- a) Na zabezpečenie nevyhnutných podmienok na uspokojovanie základných životných podmienok v zariadeniach – nocľaháreň; útulok; domov na pol ceste; nízkoprahové denné centrum; zariadenie núdzového bývania

- b) Na podporu rodiny s deťmi – pomoc pri osobnej starostlivosti o dieťa a podpora zosúladovania rodinného a pracovného života; poskytovanie sociálnej služby v zariadení dočasnej starostlivosti o deti; poskytovanie sociálnej služby v nízkoprahovom dennom centre pre deti a rodinu
- c) Na riešenie nepriaznivej sociálnej situácie z dôvodu ťažkého zdravotného postihnutia, nepriaznivého zdravotného stavu alebo z dôvodu dovŕšenia dôchodkového veku – poskytovanie sociálnej služby v zariadení pre fyzickú osobu, ktoré sú odkázané na pomoc iných a ktoré dovŕšili dôchodkový vek; opatrovateľská služba; prepravná služba; sprievodcovská služba a predčitateľská služba; tlmočnická služba; sprostredkovanie tlmočnickej služby; sprostredkovanie osobnej asistencie; požičiavanie pomôcok
- d) Sociálne služby s použitím telekomunikačných technológií – monitorovanie a signalizácia potreby pomoci; krízová pomoc poskytovaná prostredníctvom týchto technológií
- e) Podporné služby – odľahčovacia služba; pomoc pri zabezpečení opatrovníckych práv a povinností; poskytovanie sociálnej služby v dennom centre, v integračnom centre, v jedálni, v práčovni alebo v stredisku osobnej hygieny.

Forma sociálnej služby

- a) Ambulantná - poskytuje sa občanovi, ktorý za touto službou dochádza alebo je odprevádzaný do miesta poskytovania sociálnej služby (napr. do zariadenia)
- b) Terénna – poskytuje sa občanovi v jeho prirodzenom prostredí (napr. doma)
- c) Pobytová – súčasťou tejto služby je ubytovanie, pričom môže ísť o týždennú alebo celoročnú pobytovú sociálnu službu

Nepriaznivá sociálna situácia je ohrozenie fyzickej osoby sociálnym vylúčením alebo obmedzenie jej schopnosti sa spoločensky začleniť a samostatne riešiť svoje problémy:

- z dôvodu, že nemá zabezpečené nevyhnutné podmienky na uspokojovanie základných životných potrieb,
- pre svoje životné návyky alebo pre spôsob života,
- pre ťažké zdravotné postihnutie alebo nepriaznivý zdravotný stav,
- z dôvodu, že dovŕšila dôchodkový vek,
- pre výkon opatrovania fyzickej osoby s ťažkým zdravotným postihnutím,
- pre ohrozenie správaním iných fyzických osôb alebo
- z dôvodu, že sa stala obeťou obchodovania s ľuďmi.

1.2 Komunita a komunitné plánovanie

Jedným z možností ako rozvíjať sociálne služby a aktivity pre cieľové skupiny občanov, ktorí sú odkázaní na pomoc iných je komunitné plánovanie, ktoré po analýze potrieb znevýhodnených skupín obyvateľstva navrhuje potrebu vytvorenia a zlepšenia sociálnych služieb, ich rozmiestnenie, ako aj potrebné ľudské, materiálne a finančné zdroje.

Pre objasnenie pojmu komunitné plánovanie je potrebné najprv vymedzenie pojmu komunita. Obec sa považuje za základnú občiansku komunitu, ktorá je občanovi po rodine najbližšia a ktorá teda svojimi sociálnymi aktivitami môže chrániť jeho sociálne záujmy. Obec v záujme občana vstupuje do kontaktu so štátom, postupne vznikajú nové vzťahy medzi občanom a obcou, občanom a štátom. Jasne definované vzťahy sa môžu stať dynamizujúcim prvkom rozvoja celého systému sociálnej ochrany obyvateľstva.

Komunita pochádza z latinského slova “communitas“- spoločenstvo, pospolitosť, obec, spoločné nažívanie ľudí, súhrn osôb, ktoré žijú v určitom vymedzenom priestore, kde vykonávajú svoje aktivity a obvykle tvoria autonómnu jednotku (Hartl, 1997, s. 117).

Sociálne vylúčená komunita je skupina obyvateľstva obce, ktorá sa určitými znakmi svojho života líši od ostatných obyvateľov, zväčša ide o kombináciu znakov: napr. vysoká nezamestnanosť, príjmová chudoba rodín, nízke až žiadne vzdelanie, nízka úroveň bývania, nedostatočná starostlivosť o svoje zdravie, nízka miera zodpovednosti za svoj život a život svojej rodiny a pod., dôležitým poznávacím znakom je rozdielne hodnotenie tohto stavu členmi komunity a ostatným obyvateľstvom, členovia vylúčenej komunity vnímajú svoju vylúčenosť ako diskrimináciu zo strany spoločnosti a ostatné obyvateľstvo komunitu ako ich dobrovoľné odlíšenie od štandardných vzorcov správania, ako dôsledok neochoty ich prijať.

Komunitné plánovanie sociálnych služieb je spôsob rozhodovania, ktorým je možné na úrovni obce či regiónu plánovať sociálne služby tak, aby boli v súlade s potrebami občanov – cieľových skupín a zároveň s možnosťami obce a miestnymi podmienkami. Komunitné plánovanie je sústavný a otvorený proces, ktorého cieľom je vytvorenie predpokladov pre napĺňanie požiadaviek občanov odkázaných na niektorú z foriem sociálnych služieb pri zabezpečení zdrojov na ich realizáciu, prednostne v miestnych podmienkach.

Ciele komunitného plánovania sociálnych služieb:

- posilňovať sociálnu súdržnosť všetkých obyvateľov mesta/obce,
- predísť sociálnemu vylúčeniu a sociálnej izolácii ohrozených jednotlivcov a skupín,
- vtaiahnuť do života komunity tých, ktorí stoja na jej okraji (a v niektorých prípadoch predstavujú pre obyvateľov hrozbu alebo vyvolávajú strach a neistotu).

1.3 Účastníci komunitného plánovania sociálnych služieb

Zadávatelia sociálnych služieb – subjekty, ktorým zabezpečenie sociálnych služieb vyplýva z platnej legislatívy - obce, mestá, samosprávne kraje, Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny.

Poskytovatelia sociálnych služieb – subjekty, ktoré sociálne služby ponúkajú a poskytujú, pričom môže ísť o subjekt verejný alebo súkromný (verejný prípadne neverejný poskytovateľ sociálnej služby).

Užívatelia sociálnych služieb – osoby, ktorým sú sociálne služby poskytované z dôvodu ich nepriaznivej sociálnej alebo životnej situácie.

Verejnosť – občania žijúci na riešenom území, ktorých sa priamo poskytovanie sociálnych služieb netýka, ale týka sa ich príbuzných, známych, či môže sa ich týkať v budúcnosti (minimálne z dôvodu veku).

1.4 Komunitný plán sociálnych služieb (ďalej len KPSS), jeho legislatívne východiská

Výsledkom procesu komunitného plánovania a vzájomnej dohody medzi zadávateľmi, poskytovateľmi a užívateľmi sociálnych služieb je KPSS. Poskytuje obraz o reálnych potrebách danej komunity, pričom obsahuje aj harmonogram plnenia KPSS po stránke finančnej, personálnej a prevádzkovo - organizačnej. Sú v ňom zohľadnené miestne špecifiká aj požiadavky jednotlivých skupín obyvateľstva, ktorých sa navrhované riešenia týkajú.

Právnym základom pre komunitného plánovanie sociálnych služieb pre obidve úrovne samosprávy (miestnu aj regionálnu) je zákon o sociálnych službách č. 448/2008, ktorý nadobudol účinnosť 1. januára 2009. V § 83 citovaného zákona sa obci ukladá povinnosť vypracovať komunitný plán sociálnych služieb v spolupráci s poskytovateľmi sociálnych služieb v územnom obvode ako aj s prijímateľmi týchto služieb. KPSS musí vychádzať z Národných priorít sociálnych služieb. Zákon ďalej ukladá obci povinnosť pred schválením KPSS v obecnom zastupiteľstve predložiť jeho návrh na verejnú diskusiu, aby sa k nemu mohli vyjadriť všetci zainteresovaní.

2 Komunitné plánovanie sociálnych služieb obce Pača

2.1 Komunitné plánovanie sociálnych služieb

Zákonom č. 448/2008 o sociálnych službách účinným od 1.1.2009 bola obciam mimo iných určená povinnosť spracovania a schválenia komunitného plánu sociálnych služieb na svojom územnom obvode (§80, ods. a citovaného zákona).

Forma komunitného plánovania, celý jeho proces, vytvára podmienky pre účasť verejnosti a dotknutých občanov na zapracovaní svojich požiadaviek do dokumentu, ktorý je pre orgány samosprávy záväzný a pri jeho realizácii aj verejnosťou kontrolovateľný.

Obec Pača pristúpila k spracovaniu Komunitného plánu sociálnych služieb (KPSS) nielen z dôvodu naplnenia ustanovení zákona o sociálnych službách, ale aj z dôvodu riešenia sociálnej situácie odkázaných občanov na svojom území tak, ako to vyplýva aj z platného Spoločného programu hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja obcí Mikroregiónu Čremošná pre roky 2016 – 2022.

Komunitný plán je zameraný hlavne v oblasti podpory klientov v ich prirodzenom prostredí rozvojom terénnej sociálnej práce a v oblasti zvyšovania kvality sociálnych služieb. Napríklad z opatrení týkajúcich sa zvyšovania kvality poskytovaných služieb v existujúcich zariadeniach, zavádzania integrovaných sociálno-zdravotných služieb dlhodobej starostlivosti poskytovaných v domácnosti či komunite, zvyšovania integrácie občanov so zdravotným postihnutím do spoločenského a pracovného života, zvyšovania informovanosti o možnostiach pomoci obyvateľom v krízových situáciách, zvýšenia podielu terénnych a ambulantných služieb v pomere k pobytovým službám a pod.

Všetky vyššie spomenuté strategické dokumenty poukazujú na najvýraznejšie problémy v sociálnej oblasti, a tými sú starnutie populácie a postavenie seniorov, postavenie občanov so zdravotným postihnutím, rodín s malými deťmi, či neúplných rodín a nezamestnaných. V prípade obce Pača sú tieto skupiny obyvateľstva rozšírené o zástupcov marginalizovanej komunity.

Proces Komunitného plánovania sociálnych služieb v obci bol iniciovaný zo strany starostu obce ako orgánu samosprávy a bol založený na spolupráci všetkých zainteresovaných subjektov – obce, poskytovateľov sociálnych služieb, zástupcov užívateľov týchto služieb (seniori, občania so zdravotným postihnutím, Rómovia), ako aj širokej verejnosti. Doterajší proces prešiel počiatočnými fázami komunitného plánovania – prípravnou, analytickou a strategickou. Realizácia úloh vyplývajúcich z KPSS a monitorovanie (kontrola) ich plnenia sú následnými fázami procesu komunitného plánovania, ktoré zabezpečia, aby potreby občanov zahrnuté v KPSS našli svoje riešenia v praxi, boli naplnené konkrétnou činnosťou a v prípade potreby boli ako výsledok monitorovania prehodnocované a aktualizované.

2.2 Cieľové skupiny a ich charakteristika

Seniori a občania so zdravotným postihnutím

Stanovenie „seniorov“ za cieľovú skupinu komunitného plánovania je dané celkovým demografickým vývojom v spoločnosti, obec Pača nevynímajúc. Všeobecne je dané, že ľudstvo starne, zvyšuje sa vekový priemer obyvateľstva a problémy s tým súvisiace budú postupne nútené riešiť všetky zodpovedné orgány vrátane samosprávnych.

Cieľovú skupinu seniorov predstavujú občania dôchodkového veku. Na sociálne služby sú odkázané predovšetkým skupiny seniorov, ktoré podporu a pomoc nemôžu získať iným štandardným spôsobom (s pomocou rodiny) ako prostredníctvom sociálnych služieb.

Jedným z najdôležitejších charakteristík starnutia a staroby je vek, pričom sa dnes vo väčšine krajín používa periodizácia ľudského veku navrhnutá Svetovou zdravotníckou organizáciou (World Health Organization - WHO), podľa ktorej možno život človeka rozdeliť na vekové kategórie trvajúce pätnásť rokov.

V rámci nej rozlišujeme tieto obdobia staroby:

- 60 – 74 rokov – včasná staroba, vyšší vek, mladá staroba,
- 75 – 89 rokov – vlastná staroba, pravá staroba,
- sénium 90 rokov a viac – dlhovekosť.

Charakteristickým znakom tejto cieľovej skupiny je:

- zhoršujúci sa zdravotný stav a rast miery chorobnosti (počnúc zhoršenou pohyblivosťou, väčšou únavou až po vážne zdravotné problémy a invaliditu) a tým zvyšujúca sa závislosť na sociálnej pomoci,
- menšie ekonomické a finančné možnosti seniorov spôsobené jednak nízkym príjmom v dôchodkovom veku alebo vdovstvom (strata dôchodku partnera a problémami pri platení mesačných výdavkov a pod.),
- úbytok sociálnych kontaktov spôsobený aj dvoma vyššie uvedenými dôvodmi, ale aj ovdovením, vrátane bezdetných seniorov, čím prichádza k sociálnemu vylúčeniu.

Aj napriek vyšpecifikovaniu vyššie spomínaných charakteristík skupina seniorov netvorí homogénnu skupinu. Rozdiely sú dané vekom, zdravotným stavom a podmienkami v akých prežili svoj život. Nie je jednoduché stanoviť a naformulovať opatrenia, ktoré by riešili problematiku seniorov a pritom rešpektovali špecifiká všetkých skupín dôchodcov.

Oblasť sociálnej starostlivosti o seniorov

Základný legislatívny rámec: Základný právny rámec poskytovaných sociálnych služieb tvorí zákon č. 448/2008 Z.z. o sociálnych službách a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní v znení neskorších predpisov.

Súčasnú zameranie sociálnej politiky Európskej únie zvyčajne zdôrazňuje potrebu zmeniť systém inštitucionálnej starostlivosti, ktorá prevláda aj v podmienkach Slovenskej republiky, na komunitnú starostlivosť. V rámci Slovenskej republiky bola s cieľom deinštitucionalizácie sociálnych služieb v roku 2011 prijatá Stratégia deinštitucionalizácie systému sociálnych služieb a náhradnej starostlivosti v Slovenskej republike a Národný akčný plán prechodu z inštitucionálnej na komunitnú starostlivosť v systéme sociálnych služieb na roky 2012 – 2015.

Cieľom procesu deinštitucionalizácie je upustenie od inštitucionálnej formy starostlivosti, ktorá je charakteristická izolovaním od širšieho spoločenstva, tendenciou organizácie byť nadradovaná nad individuálnymi potrebami jednotlivých prijímateľov sociálnych služieb a zníženou možnosťou prijímateľov rozhodovať o svojich potrebách. Cieľom je prechod ku komunitným službám, ktoré zabezpečujú jednotlivcovi nezávislý život, aktivitu a sociálnu participáciu a (ak je to možné) obnoviť rodinné a priateľské väzby a vytvárať nové siete sociálnych vzťahov, využívať a rozširovať existujúce terénne a ambulantné služby využívané miestnymi obyvateľmi, ktorí sú rovnako odkázaní na takéto služby.

Prehľad aktuálne poskytovaných sociálnych služieb pre seniorov v obci a okolí: Obec momentálne neposkytuje žiadne sociálne služby. Obec v roku 2016 vypracovala 2 sociálne posudky a v roku 2017 3 sociálne posudky o odkázanosti na sociálnu službu na základe žiadostí od obyvateľov, ktorí požiadajú o umiestnenie do Zariadenia pre seniorov.

Podpora aktívneho starnutia

Cieľom v oblasti zamerania komunitných sociálnych služieb pre seniorov je aj vytvorenie podmienok pre aktívne starnutie, ktoré je v kontexte demografických trendov v spoločnosti podporované aj na európskej úrovni. V roku 2012 sa aktívne starnutie a podpora solidarity medzi generáciami stala nosnou témou v Európskej únii, k čomu sa Slovenská republika pripojila prijatím Národného programu Európskeho roka aktívneho starnutia a solidarity medzi generáciami 2012, ciele ktorého by mali byť uplatňované nielen v rámci jedného roka (2012), ale trvale.

Aktívne starnutie je, podľa definície Svetovej zdravotníckej organizácie, proces, v ktorom sa optimalizujú možnosti zdravia, účasti a bezpečnosti s cieľom zvýšiť kvalitu života starších ľudí.

Pojem aktívne starnutie sa netýka len starostlivosti o zdravie, zahŕňa v sebe tak fyzický, sociálny, ako aj duševný aspekt a podporuje nezávislosť seniorov, ich seberealizáciu a účasť na spoločenskom živote komunity.

Aktivity v oblasti aktívneho starnutia podporované na európskej a národnej úrovni by mali byť premietnuté aj do komunitných aktivít, primárne v týchto oblastiach:

- zdravé starnutie – podpora zdravého životného štýlu a preventívnych aktivít na včasnú diagnostiku a predchádzanie chorobám, ktoré sa týkajú staršej, ako aj strednej generácie,
- ďalšie vzdelávanie – podpora predovšetkým takých foriem, ktoré sú cielene zamerané na potreby seniorov, pričom vzdelávaním sa nemyslí len získavanie nových poznatkov, ale aj získavanie nových kontaktov, nadväzovanie priateľstiev, pocitu uspokojenia a seberealizácie,
- kultúrne vyžitie – podpora aktívnejšieho kreovania života seniorov a zmysluplného trávenia voľného času,
- medzigeneračná solidarita - zviditeľnenie problematiky aktívneho starnutia a zapojenie mladších generácií do podpory aktívneho starnutia s cieľom tolerancie voči fenoménu staroby,
- dobrovoľníctvo – podpora komunitného dobrovoľníctva s cieľom zvyšovania občianskej angažovanosti a posilňovania pocitu príslušnosti občanov k ich komunite, do ktorého môžu byť zapojení ľudia rôznych vekových kategórií (mládež, produktívne obyvateľstvo aj seniori) a môže byť zamerané nielen na prácu so seniormi, ale aj deťmi, mládežou a znevýhodnenými občanmi.

Táto skupina obyvateľstva je spojená aj so skupinou občanov so zdravotným postihnutím, nakoľko zdravotné problémy seniorov sú väčšie ako u inej časti obyvateľstva. Podobné budú aj spôsoby riešenia problémov daných skupín. Je pravdou, že zdravotné problémy majú dnes už aj mladí ľudia. Zvyšuje sa počet občanov so zdravotným postihnutím, či už z dôvodu úrazov a dedičných chorôb, alebo z dôvodu tzv. civilizačných chorôb, ktoré majú v mnohých prípadoch za následok práve určitý druh zdravotného postihnutia. Cieľová skupina zahŕňa aj rodiny s deťmi so zdravotným postihnutím.

Potreby rozvoja sociálnych služieb pre cieľovú skupinu seniori:

- rozvoj terénnych sociálnych služieb s cieľom zotrvania seniorov v prirodzenom prostredí domácnosti,
- aktivizácia rozvoja súčasných a ďalších aktivít pre cieľovú skupinu seniorov v oblasti kultúrneho vyžitia a trávenia voľného času,
- rozvoj aktivít v oblasti podpory zdravia (prevencia predchádzania chorobám, duševné zdravie, pohyb a šport, zdravotné poradenstvo, atď.),
- podpora aktivít zameraných na medzigeneračnú solidaritu (spoločné aktivity seniorov a mládeže),

- podpora aktivít s cieľom vzdelávania a informovania seniorov v oblasti prevencie kriminality, nakoľko táto cieľová skupina sa stáva v súčasnej dobe obeťami trestných činov.

Občania so zdravotným postihnutím

Ide o skupinu občanov, ktorej sociálne problémy vznikajú ako následok ich zdravotného postihnutia, ktoré je buď vrodené alebo získané úrazom, či chorobou počas ontogenézy.

Podľa charakteru postihnutia možno občanov so zdravotným postihnutím zaradiť do piatich kategórií:

- mentálne a psychické postihnutie,
- zmyslové postihnutie (zraku, sluchu a reči),
- postihnutie pohybového aparátu,
- kombinované postihnutia,
- ostatné postihnutia.

Každá z vyššie uvedených kategórií postihnutia má rozdielne dopady a sociálne následky a tým sú špecifické aj formy a potreby pomoci pri ich uspokojovaní.

Potreby rozvoja sociálnych služieb pre cieľovú skupinu občanov so zdravotným postihnutím:

- rozvoj terénnych sociálnych služieb,
- odstránenie existujúcich bariér v obci,
- zvýšenie dostupnosti podporných sociálnych služieb.

Základný právny rámec poskytovaných sociálnych služieb tvorí zákon č. 448/2008 Z.z. o sociálnych službách a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní v znení neskorších predpisov. Z ostatných súvisiacich právnych predpisov je pre túto skupinu dôležitý zákon č. 195/1998 Z. z. o sociálnej pomoci v znení neskorších predpisov

Ľudia v krízových situáciách

(rodiny s malými deťmi, neúplné rodiny, Rómovia)

V obci Pača žije 13 Rómov. Žijú v rodinných domoch, ktoré majú postavené v obci medzi ostatnými obyvateľmi, majú vytvorené vhodné podmienky na bývanie. Rómska komunita v tejto obci nie je segregovaná. Vzťahy medzi Rómami sú na dobrej úrovni a medzi Rómami a ostatnými obyvateľmi obce tiež. Nedochádza ku fyzickým útokom.

Ľudia v krízových situáciách sú prevažne obyvatelia marginalizovaných skupín, ktorí sa vyznačujú zväčša niektorými z uvedených charakteristík:

- dlhodobo nezamestnaní a znevýhodnené skupiny nezamestnaných (nezamestnaní bez vzdelania, resp. s nízkym stupňom vzdelania, s problémami čítania, písania a počítania), ktoré majú vzhľadom k týmto skutočnostiam sťažený prístup k inštitucionálnej pomoci a k ďalším službám (vzdelávaniu, zdravotnej starostlivosti, sociálnej ochrane a pod.) a k zamestnaniu,
- rizikové skupiny detí a mládeže, mladiství bez ukončenia povinnej školskej dochádzky,
- obyvatelia segregovaných a separovaných rómskych komunít
- podpriemernou úrovňou bývania, dostupnosti a využívania inžinierskych sietí,
- osôb s nízkymi príjmami, t.j. osôb s príjmami pod (alebo veľmi blízko k) hranicu životného minima,
- osôb dlhodobo odkázaných na dávky štátneho systému sociálnej pomoci,
- vysokým percentuálnym zastúpením detí a mládeže z celkového počtu obyvateľov lokality,
- zvýšeným výskytom sociálno-patologických javov,
- deti, plnoleté fyzické osoby a rodiny, pre ktoré sa vykonávajú opatrenia sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately,
- mladí dospelí po ukončení ústavnej starostlivosti a náhradnej rodinnej starostlivosti
- vyšším počtom osôb po výkone trestu odňatia slobody,
- so špecifickými formami demografického správania sa,
- lokality s nízkou mierou dostupnosti zdravotnej starostlivosti,
- ženy po materskej dovolenke zo sociálne odkázaných skupín obyvateľstva,
- nízkym priemerným vekom života vo vzťahu k celkovej populácii.

Oblasť zamestnanosti

V obci Pača je približne 10 % nezamestnanosť. Rómovia patria medzi jednu z najrizikovejších sociálnych skupín, ohrozených nezamestnanosťou. Na základe neoficiálnych údajov o nezamestnanosti Rómov z predchádzajúcich období je zrejmé, že Rómovia tvoria výraznú väčšinu dlhodobo nezamestnaných v Slovenskej republike, pričom dôvodmi sú najmä nízka kvalifikácia, nízka pracovná morálka časti Rómov, nezájem o prácu, ako aj nedostatok pracovných príležitostí, a nezájem niektorých zamestnávateľov o pracovníkov z radov Rómskeho etnika.

V dôsledku dlhodobej nezamestnanosti a s tým súvisiacim stavom chudoby je väčšina Rómov odkázaných na pomoc od štátu a to vo forme štátnych sociálnych dávok a príspevkov, ako aj iných foriem sociálnej pomoci. Podľa dostupných prieskumov až 80% Rómov je závislých od sociálnej siete štátu. Aj napriek tomu, že niektoré viacdtné rodiny dostávajú od štátu

nemalé sumy, nedokážu s nimi hospodáriť a plánovať si výdavky. Opatrenia sociálnej politiky Rómov nemotivujú k snahe zlepšiť svoju situáciu vzdelávaním a prácou.

Školstvo

V obci sa nenachádza základná škola a materská škola. Deti dochádzajú a navštevujú materské, základné a stredné školy v okresnom meste Rožňava.

Hlavné ciele a poslanie výchovy vzdelávania v ktorejkoľvek materskej škole je podporiť vzťah k poznávaniu a učeniu hrou, rozvíjať osobnosť dieťaťa, naučiť sa kooperovať v skupine, naučiť sa chrániť svoje zdravie a chrániť životné prostredie rozvíjať základné praktické pracovné návyky, viesť dieťa k základnej orientácii v blízkosti spoločenskom prostredí a zabezpečovať dostupnosť poradenstva.

Výchovno-vzdelávaciu činnosť smeruje ZŠ k príprave žiakov na život. Škola umožňuje všetkým žiakom získať dostatočné všeobecné vedomosti a zručnosti vo všetkých všeobecnovzdelávacích predmetoch, osvojiť si základ všeobecného vzdelania poskytovaného základnou školou. Každý žiak má šancu, aby si osvojil a využíval efektívne stratégie učenia sa, aby sa rozvíjal podľa svojich schopností, aby si zvýšil gramotnosť v oblasti informačných a komunikačných technológií, vo vyučovaní cudzích jazykov, prírodovedných aj humanitných predmetov. V tejto škole sa formujeme u žiakov tvorivý životný štýl, vnútornú motiváciu, emocionálnu inteligenciu, sociálne cítenie, rešpekt k druhým, zodpovedný vzťah k sebe a svojmu zdraviu.

Základná škola zabezpečuje podmienky na vzdelávanie žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami tak, aby mali rovnocenný prístup vo vzdelávaní.

Na základe spolupráce s rodičmi žiakov chce vychovať pracovitých, zodpovedných, morálne vyspelých a slobodných ľudí, ktorí po ukončení primárneho vzdelania budú môcť pokračovať na vyššom stupni vzdelávania.

Zdravotníctvo

V obci sa nenachádza zdravotné stredisko poskytujúce základné zdravotné služby. Obyvatelia obce navštevujú zdravotnícke zariadenia, ambulancie pre dospelých, ambulancie pre deti a dorast, ostatné odborné vyšetrenia a liečby v Nemocnici s poliklinikou sv. Barbory v Rožňave alebo v susednej obci Krásnohorské Podhradie.

Služby

V obci sa nachádza obchody s potravinami a drogistickým tovarom a obecná knižnica.

3 Organizácia procesu komunitného plánovania

3.1 Riadiaca skupina komunitného plánovania

Riadiaca skupina bola zostavená z pracovníkov obecného úradu a sociálnych pracovníkov. Hlavnými úlohami Riadiacej skupiny boli:

- a) Riadenie a koordinácia jednotlivých fáz procesu KPSS
- b) Monitorovanie celého procesu
- c) Spracovanie výstupov z činnosti pracovných skupín
- d) Zabezpečenie pripomienkovanie návrhu KPSS
- e) Schválenie konečnej verzie komunitného plánu sociálnych služieb a predloženie do obecného zastupiteľstva

Pracovné stretnutia Riadiacej skupiny boli otvorené pre zástupcov pracovných skupín, čím sa zabezpečila plynulosť informácií.

3.2 Pracovné skupiny

Pracovné skupiny boli zostavené tak, aby bol zachovaný princíp partnerstva a spolupráce medzi všetkými zainteresovanými subjektmi, ktorých sa komunitné plánovanie týka.

Činnosť každej pracovnej skupiny pozostávala z nasledovných úloh:

- a) Zber informácií z oblasti poskytovania sociálnych služieb
- b) Monitorovanie potrieb konkrétnych užívateľov sociálnych služieb
- c) Spracovanie opatrení pre rozvoj sociálnych služieb pre konkrétne cieľové skupiny do návrhu KPSS
- d) Spolupráca s riadiacou skupinou pri predkladaní výstupov zo svojej činnosti a predkladanie záverov

Vzhľadom na veľkosť obce a počet cieľových skupín bola vytvorená pre prípravu komunitného plánu sociálnych služieb v obci Pača jedna pracovná skupiny. Táto pracovná skupina sa zaoberala cieľovou skupinou: Seniori, Občania so zdravotným postihnutím, Občanmi v krízovej situácii (rodiny s deťmi, Rómovia a iné).

4 Demografické údaje

4.1 Základná charakteristika obce Pača

Poloha:	Košický kraj
Rozloha:	2558 ha
Okres :	Rožňava
Kraj:	Košický samosprávny kraj

4.2 Popis lokality

Pača leží v hôrnom údolí juhovýchodnej časti Slovenského rudohoria, neďaleko Krásnej Hôrky pri Pačianskom potoku. Má hornatý až kopcovitý povrch. Jej nadmorská výška v strede obce meria 428 m, v chotári 400 - 1252 m. Obklopujú ho hory Rákoša, Čertovej Skaly, Ostrého a Panského vrchu i Pipitky. Chotár obce siaha hlboko na sever až pod Volovec.

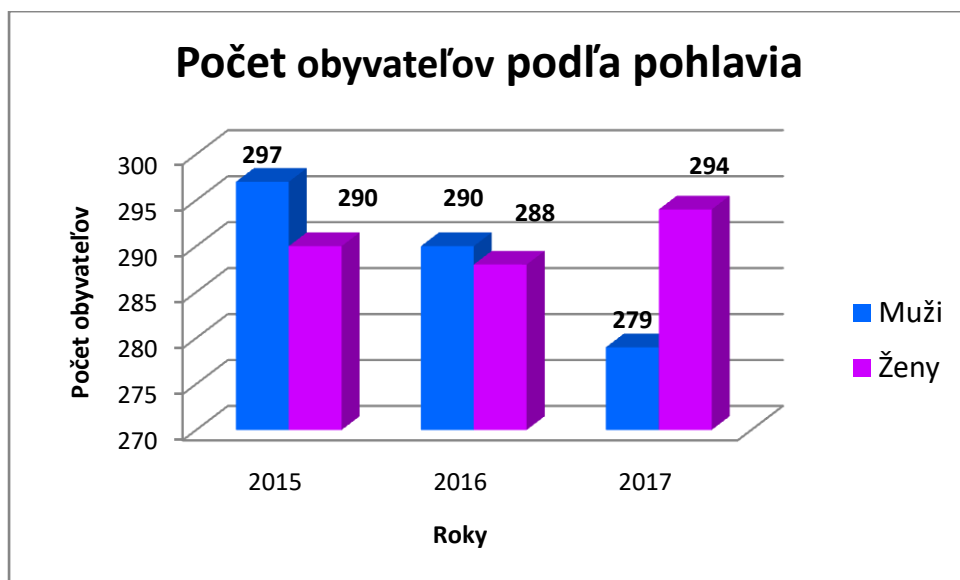
Pomenovanie Pačianskeho potoka je od slovanského osobného mena Pak. Bolo známe už roku 1291. Už pred rokom 1291 pod Panským vrchom, resp. pod Volovcom žili prapôvodní Pačania, kočovným spôsobom. Aj keď prvá písomná zmienka o obci je až z roku 1338. Obec sa skladala z niekoľkých skupinových obydlií, ktoré vytvárali jednotlivé rody, resp. veľkorodiny. Obec v rokoch 1290-1352 patrila hradnému panstvu na Krásnej Hôrke. Vlastníkom bol Batyza z rodu Máriassyovcov a po ňom najbohatší feudálny rod Bebekovcov. Valasi – obyvatelia Pače boli od začiatku privilegovaným obyvateľstvom na panstve. Jediným zdrojom ich živobytia bolo pastierstvo, ovčiarstvo a chov kôz. V roku 1578 dostala nového zemepána – Andrásyovcov. V polovici 16. storočia sú známe dve turecké spustošenia Pače. V druhej polovici 17. storočia sa obec stala čisto katolíckou. Nemala samotnú cirkevnú organizáciu, bola súčasťou cirkvi v Krásnej Hôrke. V roku 1766 sa spomína starý drevený kostol v obci, ktorý stál na mieste volanom Domanka. V roku 1773 mala obec 44 usadlostí. Počiatky baníčenia siahajú do 17. storočia. Už v roku 1679 bolo známe pomenovanie časti chotára Medená baňa. Existencia bane na drahé kovy v chotári sa datuje z roku 1772. V prvej polovici 19. storočia sa v chotári Pače doloval okrem železnej rudy aj antimón.

V obci je aktívna spevácka skupina BUČINA. Je tu možnosť športového využitia, funguje tu futbalový klub, hokejový klub, turisticky oddiel, cykloturistika, strelecký klub, agroturistika a hubárčenie.

V chotári je chov oviec. Možnosť zakúpiť si domáce výrobky z ovčieho mlieka.

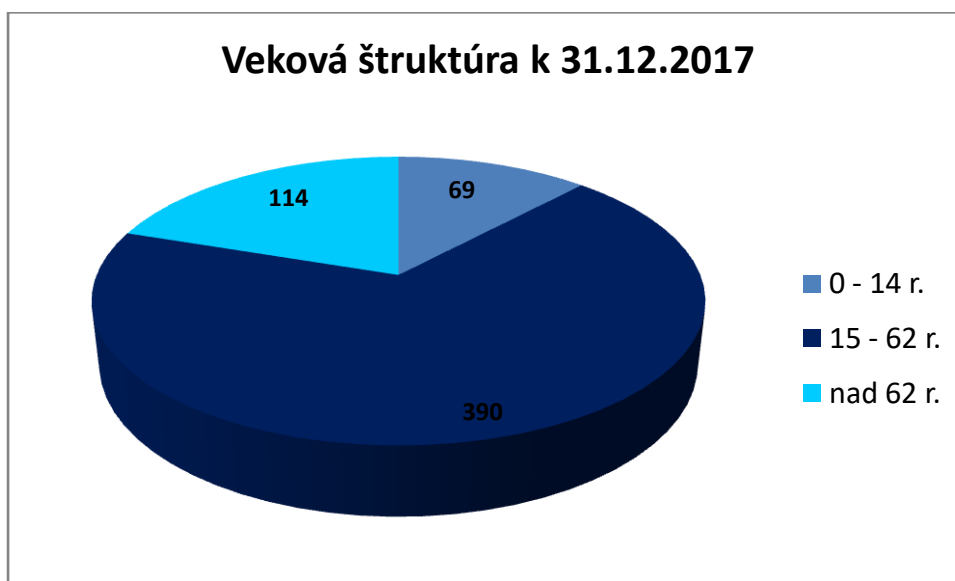
4.3 Obyvatelia

Z pohľadu počtu obyvateľov patrí Pača medzi menšie obce Slovenska. Obec má k 31.12.2017 573 obyvateľov. V rokoch 2015 a 2016 ženy prevažujú nad mužmi. Z uvedených údajov vyplýva, že v roku 2017 ženy značne prevyšujú nad mužmi.

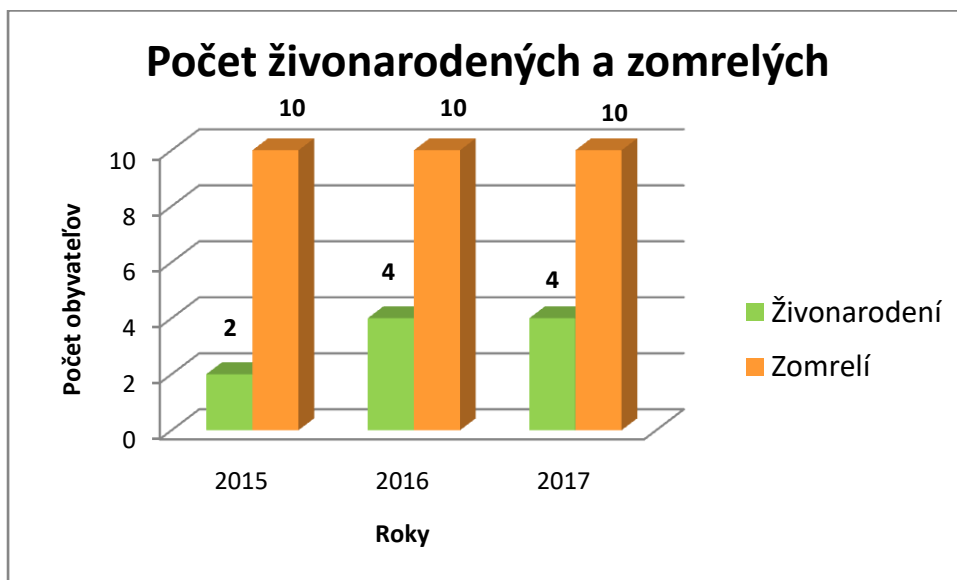
4.4 Veková štruktúra

V tomto kontexte sú výsledky demografického vývoja vstupnými údajmi pre identifikovanie budúcich možných problémov v sociálnej oblasti a zároveň dôležitým faktorom plánovania v rozvoji sociálnych služieb.

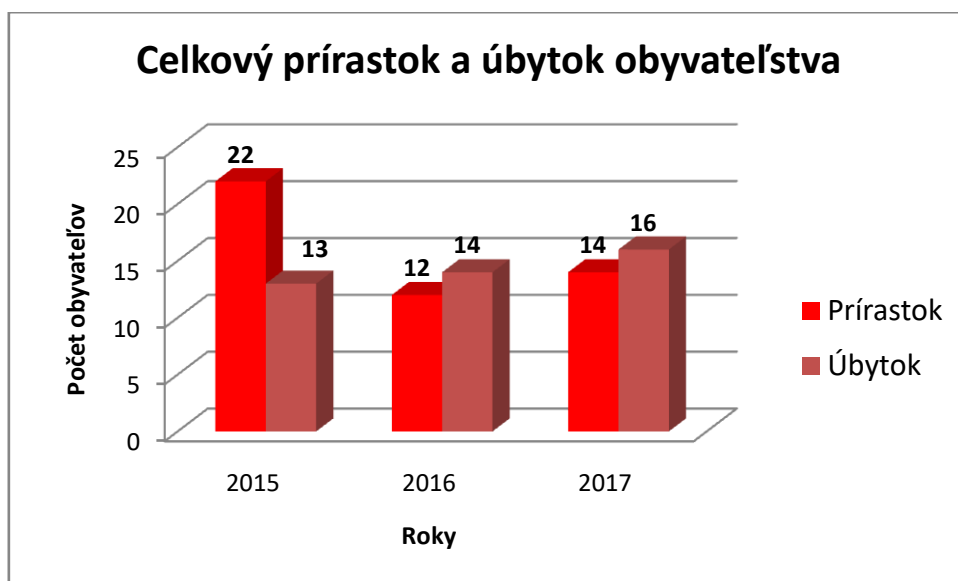

4.5 Demografia

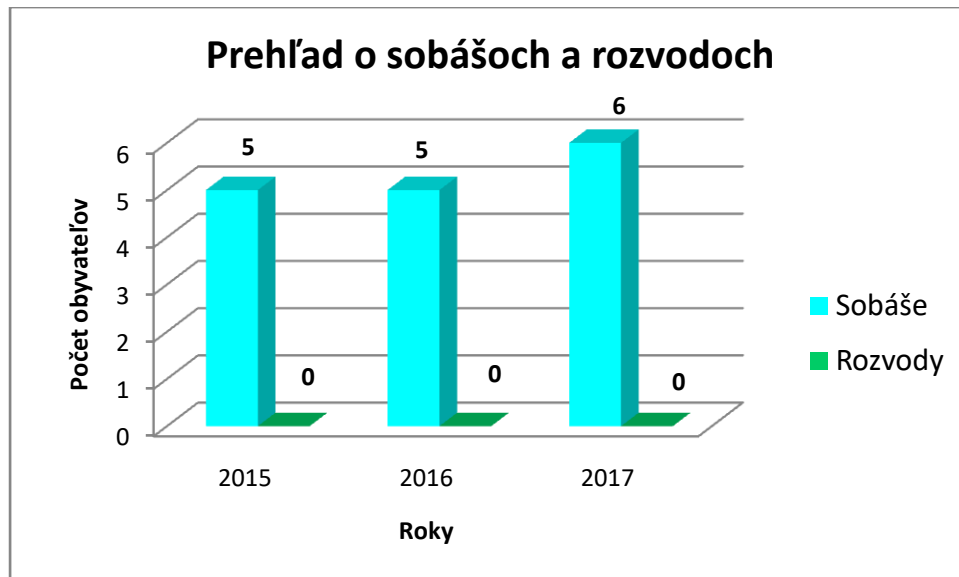
Trendy demografického vývoja nielen na Slovensku, ale aj v Európskej únii predpokladajú znižovanie celkového prírastku obyvateľstva. Prognózy vývoja v oblasti demografie sú nepriaznivé aj s ohľadom na vekovú štruktúru obyvateľstva. O situácii v obci Pača vypovedajú nižšie uvedené údaje.

Z pohľadu plánovania sociálnych služieb je dôležitým faktorom údaj, ktorý nasvedčuje, že počet narodených v uvedených rokoch počet zomrelých značne prevyšuje počet narodených. Aj dôsledkom tohto javu má počet obyvateľov stúpajúcu tendenciu.

Podobnú tendenciu, ktorá má vplyv na počet obyvateľov, má aj sťahovanie sa obyvateľstva. Z uvedených údajov vyplýva, že sa v rokoch 2015 sa do obce prisťahovalo viac obyvateľov ako sa odsťahovalo. V rokoch 2016 a 2017 sa z obce odsťahovalo viac obyvateľov ako sa prisťahovalo.

V porovnaní sobášnosti a rozvodovosti v obci je možné konštatovať, že v uvedených rokoch počet sobášov značne prevyšuje počet rozvodov.

5 Výhľadová časť

Na základe sociálno – demografickej analýzy, definovaní cieľových skupín bola definovaná vízia a strategické ciele obce v oblasti sociálnych služieb. Vízia a strategické ciele komunitného plánu sú v súlade so súčasným Spoločným programom hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja obcí Mikroregiónu Čremošná pre roky 2016 - 2022, ktorý má voči ostatným plánovacím dokumentom zastrešujúcu funkciu.

Komunitný plán ako strednodobý rozvojový dokument plánuje rozvoj sociálnych služieb ako časť verejných služieb, rešpektuje a podporuje súčasnú víziu a strategické ciele obce navrhnuté Spoločným programom hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja obcí Mikroregiónu Čremošná pre roky 2016 – 2022 predovšetkým v oblasti priorít:

- rozvoj služieb pre obyvateľstvo,
- rozvoj občianskej spoločnosti,
- investícií do občianskej infraštruktúry.

Vo vzťahu k tomuto programu na nasledujúce obdobie bude komunitný plán východiskom v oblasti rozvoja sociálnych služieb.

5.1 Vízia a strategické ciele

Vízia obce Pača v oblasti sociálnych služieb: Zlepšenie kvality a prístupu občanov k sociálnym službám, predchádzanie sociálnopatologickým javom a sociálnemu vylúčeniu cieľových skupín preventívnymi aktivitami zameranými na podporu poradenstva, medzigeneračnej solidarity, aktívneho starnutia, podporu komunitného dobrovoľníctva a vytváranie podmienok pre kultúrne a voľnočasové aktivity.

Vízia načrtáva predstavu o budúcom smerovaní rozvoja obce v oblasti sociálnych služieb. Prostredníctvom strategických cieľov a opatrení sa formulovaná vízia transformuje do konkrétnych budúcich výsledkov.

Pri realizácii strategických cieľov je dôležité a potrebné koordinovať opatrenia a aktivity na ktorých sa budú podieľať subjekty obce, poskytovateľov sociálnych služieb, ako aj samotní príjemcovia týchto služieb s cieľom zabezpečenia vyváženého a trvalo udržateľného sociálneho rozvoja obce. Nemenej dôležité je mobilizovať a pri realizácii využívať všetky dostupné zdroje (národné, regionálne, súkromné, ako aj štrukturálne fondy EÚ).

Strategický cieľ pre cieľovú skupinu seniori

Zvýšenie dostupnosti sociálnych služieb v obci a predchádzanie sociálnemu vylúčeniu seniorov.

Opatrenia k strategickému cieľu:

- Rozvoj terénnych sociálnych služieb
- Zriadenie denného stacionára pre seniorov
- Pokračovanie a rozvoj kultúrno – spoločenských aktivít pre seniorov
- Organizovanie každoročného tematického dňa v oblasti podpory zdravia
- Propagácia a organizácia každoročných spoločenských aktivít zameraných na medzigeneračnú solidaritu – spoločných aktivít seniorov a mládeže
- Informovanie a vzdelávanie seniorov v oblasti prevencie kriminality

Strategický cieľ pre cieľovú skupinu občania so zdravotným postihnutím

Zlepšenie integrácie občanov so zdravotným postihnutím do života komunity.

Opatrenia k strategickému cieľu:

- Zabezpečiť bezbariérový prístup do objektov obce a tým zabezpečiť integráciu občanom s ťažkým zdravotným postihnutím do spoločnosti.
- Posilniť a skvalitniť sieť sociálnych služieb pre ľudí so zdravotným postihnutím.
- Zlepšiť zamestnanosť ľudí so zdravotným postihnutím.
- Podporovať inklúziu občanov so zdravotným postihnutím.

Strategický cieľ pre cieľovú skupinu sociálne ohrozené deti, mládež a rodiny

Predchádzanie sociálno-patologickým javom mládeže a vytváranie vhodných podmienok na voľnočasové aktivity.

V rámci cieľovej skupiny Deti, mládež a rodina je teda potrebné venovať pozornosť trom základným okruhom:

- krízovej intervencii, terénnej sociálnej práci a výkonu opatrení SPODaSK zameraným na riešenie krízových situácií a sanácii rodiny,
- preventívnym, osvetovým a podporným aktivitám zameraným na predchádzanie nežiaducim situáciám v rodine s dôrazom na mladé a viacpočetné rodiny, neúplné rodiny, rodiny s deťmi s poruchami správania, zdravotne a sociálne znevýhodnenými deťmi, rodiny ohrozené chudobou a sociálnym vylúčením a pod.
- širšej sociálno-ekonomickej podpore mladých rodín.

Uvádzané potreby boli premietnuté do štyroch priorít pre oblasť Deti, mládež a rodina:

- 1) Vybudovať základnú sieť služieb na podporu rodín s deťmi.
- 2) Posilniť a rozvíjať preventívne aktivity.
- 3) Podporovať inklúziu detí, mladých ľudí a ich rodín.

4) Zabezpečiť sociálne bývanie pre rodiny s deťmi.

Opatrenia k strategickému cieľu:

- Rozvoj športovej, voľnočasovej a záujmovej infraštruktúry.
- Podpora komunitného dobrovoľníctva s cieľom zvyšovania občianskej angažovanosti a posilňovania pocitu príslušnosti občanov k obci.
- Podpora realizácie aktivít pre deti a mládež predovšetkým pre deti zo sociálne slabších rodín.

Strategický cieľ pre cieľovú skupinu rodiny a matky s deťmi

Vytvorenie vhodných podmienok na aktívne trávenie voľného času rodín s deťmi.

Opatrenie k strategickému cieľu: Rozvoj voľnočasovej infraštruktúry pre cieľovú skupinu.

Strategický cieľ pre cieľovú skupinu občania so sociálnymi a spoločenskými problémami

Zvyšovanie pracovných návykov dlhodobo nezamestnaných.

Pre potreby KPSS pod pojmom „marginalizovaná komunita“ chápeme nielen rómsku komunitu, ale heterogénnu sociálnu skupinu ovplyvnenú chudobou a sociálnym vylúčením, ktorá na riešenie svojich problémov potrebuje veľkú mieru podpory a porozumenia z prostredia, ktorého je súčasťou. Jej členovia sa však paradoxne skôr stretávajú s odmietaním a odsudzovaním.

Dôležité je nastavenie služieb krízovej intervencie tak, aby na seba logicky nadväzovali a vytvorili funkčnú sociálnu sieť, ktorá umožní klientovi, ktorý má záujem zmeniť svoju situáciu, vyriešiť svoj problém a vrátiť sa do normálneho života. Predpokladáme nasledujúcu nadväznosť služieb:

1. streetwork (aktívne vyhľadávanie klientov v ich prostredí, prvotný kontakt na ulici)
2. sociálna práca s klientom v nízkoprahových denných centrách a terénna sociálna práca
3. sociálna rehabilitácia a pracovná terapia s cieľom následného uplatnenia sa na pracovnom trhu

Opatrenie k strategickému cieľu:

- Udržiavanie a rozvíjanie pracovných návykov u dlhodobo nezamestnaných a v ťažkých životných situáciách - zvýšenie počtu aktívnych pracovníkov v obci.
- Rozširovať sociálne služby zamerané na riešenie ťažkých životných situácií občanov .
- Podporovať sociálne bývanie.
- Posilňovať inklúziu ľudí z marginalizovaných komunit.

Záver

Spracovaním Komunitného plánu sociálnych služieb obce Pača, ako strednodobého plánovacieho dokumentu sa v obci pristúpilo ku komplexnému komunitnému plánovaniu, cieľom ktorého je:

- zmapovanie a vyhodnotenie situácie v oblasti sociálnych služieb v obci,
- naštartovanie systematického a transparentného plánovania rozvoja sociálnych služieb za účasti všetkých dotknutých subjektov a vytvorenie efektívne fungujúceho miestneho partnerstva týchto subjektov,
- vytvorenie vízie a stanovenie strategických cieľov a opatrení rozvoja sociálnych služieb obce,
- vytvorenie nástroja pre rozhodovanie manažmentu obce v oblasti sociálnych služieb.

Jedným zo zamýšľaných vedľajších efektov procesu komunitného plánovania je zvýšenie informovanosti verejnosti o problematike a ponuke sociálnych služieb, ako aj podpora zaradenia oblasti sociálnych služieb do dlhodobých rozpočtových priorít obce.

Úspech realizácie strategických cieľov a opatrení stanovených v komunitnom pláne bude podmienený mierou spolupráce dotknutých subjektov a vhodným zabezpečením finančných, materiálnych a personálnych podmienok potrebných na rozvoj sociálnych služieb v obci.

Ladislav Zagiba

starosta obce

